

ANUARI
DE BIBLIOTEQUES,
LLIBRES I LECTURA

Anuari de Biblioteques, Llibres i Lectura, 7, 2022. ISSN 2696-3949
<https://doi.org/10.1344/ABLL.2022.7.007>

Articles

COMERÇ DEL LLIBRE A CATALUNYA (2020-2022)

THE BOOK TRADE IN CATALONIA (2020-2022)

COMERCIO DEL LIBRO EN CATALUÑA (2020-2022)

Joaquim Bejarano Ródenas
jbejarano@gencat.cat
Institut Català de les Empreses Culturals. Àrea del Llibre, Espanya

Rebut: 12/12/2022; Acceptat: 22/12/2022; Publicat: 10/02/2023

Com citar: Bejarano Ródenas, Joaquim. «Comerç del llibre a Catalunya (2020-2022)». *Anuari de Biblioteques, Llibres i Lectura*, vol. 7 (2022), e007. DOI: <https://doi.org/10.1344/ABLL.2022.7.007>

No es permet un ús comercial de l'obra original
ni la generació d'obres derivades.

Resum

Es presenta el panorama del sector del llibre a Catalunya d'aquests anys marcats per la covid-19 (2020-2022): el comerç de les editorials catalanes a Espanya, la venda de llibres a Catalunya, l'exportació de les editorials catalanes al món, les tendències del sector, les llibreries i les fires.

Paraules clau: Mercat del llibre; Indústria editorial; Estadístiques de venda de llibres

Abstract

The study offers an overview of the book sector in Catalonia in the period marked by Covid-19 (2020-2022): the business activity of Catalan publishers in Spain, the sale of books in Catalonia, the export of Catalan publishers abroad, and trends in the sector, bookshops and fairs.

Keywords: Book trade; Publishing industry; Book sales statistics

Resumen

Se presenta el panorama del sector del libro en Cataluña de estos años marcados por la covid-19 (2020-2022): el comercio de las editoriales catalanas en España, la venta de libros en Cataluña, la exportación de las editoriales catalanas en mundo, las tendencias del sector, las librerías y las ferias.

Palabras clave: Mercado del libro; Industria editorial; Estadísticas de venta de libros

1 INTRODUCCIÓ

El període 2020-2022 està marcat per la irrupció de la covid-19 el març de 2020, davant la qual el sector del llibre i l'hàbit de la lectura han mostrat una resiliència —i, fins i tot, certs creixements— que no s'ha donat en altres sectors culturals.

El sector i l'Administració han treballat de manera estreta per adaptar les mesures de suport existents i dissenyar-ne de noves d'acord amb les necessitats del sector. S'han creat iniciatives per incentivar el consum, s'han obert llibreries i hem vist com s'ha incrementat la venda de llibres en línia, el llibre digital, els audiollibres i el llibre de fons; sobretot, és clar, durant el confinament domiciliari.

Al mateix temps, les tendències de fons de la societat i del mateix sector han travessat uns anys complicats en què el llibre ens ha ajudat a viure.

2 LES EDITORIALS CATALANES A ESPANYA

Segons l'informe encarregat pels mateixos editors, tot i les dificultats del període, les editorials catalanes, en conjunt, han augmentat la facturació de manera continuada, especialment entre 2020 i 2021.

2.1 Dades de les editorials catalanes a Espanya. 2017-2021

La resiliència del llibre i la lectura durant la pandèmia: les dades mostren que el sector de llibre és un dels que ha patit menys la crisi de la covid. De fet, la facturació de les editorials catalanes ha crescut i s'ha obert un nombre remarcable de llibreries en aquest període

Taula 1. Dades de les editorials catalanes a Espanya. 2017-2021

Any	Nombre d'editorials agremiades	Ocupació generada	Facturació: mercat interior (en milions d'euros)	
2017	248	4.681	1.178,91	
2018	239	4.675	1.200,06	
2019	233	4.728	1.219,82	
2020	234	4.703	1.261,79	
2021	236	4.693	1.345,39	
Any	Títols editats	% de català	Títols en catàleg	% en català
2017	29.101	37,1 %	244.826	39,7 %
2018	27.882	33,0 %	258.435	38,9 %
2019	29.576	33,3 %	276.108	38,0 %
2020	24.272	37,1 %	290.912	37,5 %
2021	26.495	35,6 %	308.534	37,4 %

Font: Federación de Gremios de Editores de España (2022). *Comercio interior del libro en España 2021*.

La venda de llibres en format digital dibuixa una línia ascendent, especialment l'any 2020, però representa un volum baix de facturació respecte del total, al voltant del 4 %.

La resiliència del llibre i la lectura durant la pandèmia: les dades mostren que el sector de llibre és un dels que ha patit menys la crisi de la covid. De fet, la facturació de les editorials catalanes ha crescut i s'ha obert un nombre remarcable de llibreries en aquest període.

2.2 Dades de llibre digital a Espanya (editorials catalanes). 2017-2021

El llibre digital augmenta, però preval el paper: la pandèmia ha afavorit la venda en línia de llibre físic i també hi hagut un creixement del llibre digital, però s'ha estabilitzat un cop s'ha retornat a la normalitat. És un format, doncs, que creix menys del que en un determinat moment s'havia pogut pensar

Taula 2. Dades de llibre digital a Espanya (editorials catalanes). 2017-2021

	2017	2018	2019	2020	2021
Títols editats en format digital	13.386	9.470	10.637	11.438	11.506
Títols vius comercialitzats en format digital	41.417	41.592	42.336	43.402	43.425
Facturació per venda en format digital (en milions d'euros)	43,5	43,5	43,6	46,3	47,8
Exemplars venuts en format digital	4.709.052	4.702.703	4.653.419	4.864.353	4.905.314
Preu mitjà	9,2	9,3	9,4	9,5	10,0

Font: Federación de Gremios de Editores de España (2022). *Comercio interior del libro en España 2021*.

El llibre digital augmenta, però preval el paper: la pandèmia ha afavorit la venda en línia de llibre físic i també hi hagut un creixement del llibre digital, però s'ha estabilitzat un cop s'ha retornat a la normalitat. És un format, doncs, que creix menys del que en un determinat moment s'havia pogut pensar.

3 EL MERCAT INTERIOR I EXTERIOR

Al territori de Catalunya hi ha al voltant del 20 %-21 % de les vendes de llibres totals de l'Estat.

3.1 Vendes de llibres a Catalunya. 2017-2021

Taula 3. Vendes de llibres a Catalunya. 2017-2021 (en milions d'euros)

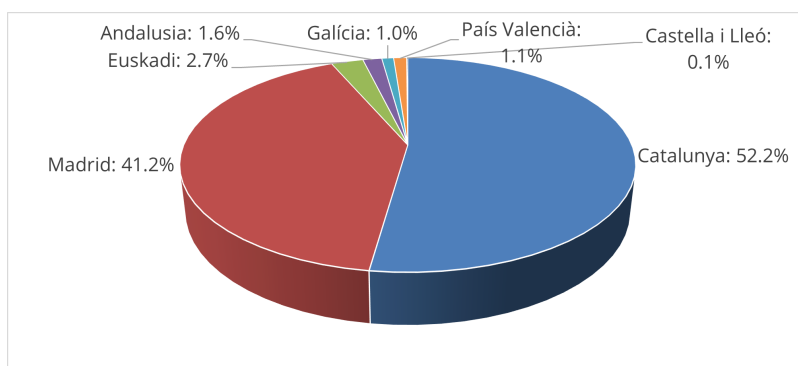
Any	Total d'Espanya	Total de Catalunya	% Catalunya / Espanya
2017	2.319,36	484,75	20,9 %
2018	2.363,90	491,69	20,8 %
2019	2.420,64	505,91	20,9 %
2020	2.439,94	507,51	20,8 %
2021	2.576,70	515,34	20,0 %

Font: Federación de Gremios de Editores de España (2022). *Comercio interior del libro en España 2021*.

Si el que observem són les vendes segons la procedència de les editorials, les editorials amb seu a Catalunya concentren la major quota del mercat del llibre a l'Estat.

3.2 Quota de mercat a Espanya per gremis. 2021

Gràfic 1. Quota de mercat a Espanya per gremis segons xifra de facturació al mercat interior. 2021

Font: Federación de Gremios de Editores de España (2022). *Comercio interior del libro en España 2021*.

3.3 Volum de negoci de l'exportació

Catalunya és la principal comunitat exportadora de llibres de l'Estat, amb prop de la meitat de les exportacions, seguida de Madrid. L'Amèrica Llatina és la principal receptora de llibres de les editorials catalanes: més de la meitat de les exportacions tenen aquesta destinació (l'any 2021, per aquest ordre: Mèxic, l'Argentina i Xile).

Taula 4. Exportació de llibres per comunitats autònomes. 2017-2021. En milions d'euros

	2017	2018	2019	2020	2021 (provisional)	% 2021 / total
CATALUNYA	257,01	280,29	228,36	162,11	189,52	45,9 %
Madrid	160,44	156,66	188,19	157,37	155,04	37,5 %
Navarra	26,69	27,27	26,18	22,64	25,32	6,1 %
País Basc	17,55	17,82	19,46	12,18	12,86	3,1 %
País Valencià	2,91	3,23	8,40	4,47	7,87	1,9 %
Andalusia	3,51	3,26	3,53	2,99	4,84	1,2 %
Galícia	3,14	2,94	2,88	4,28	4,90	1,2 %
Aragó	7,07	8,88	9,19	5,37	6,08	1,5 %
Subtotal	478,32	500,35	486,19	371,41	406,43	98,4 %
Resta de comunitats	30,19	28,17	7,59	4,30	6,61	1,6 %
Total d'Espanya	508,51	528,52	493,78	375,71	413,04	100,0 %

Font: ICEX (2022). *Base de datos.*

Taula 5. Exportació de llibres de Catalunya al món. 2017-2021. En milions d'euros

	2017	2018	2019	2020	2021 (provisional)	% 2021 / total
Europa	114,49	109,60	79,34	71,13	82,84	43,7 %
Unió Europea 28	113,30	109,70	76,30	68,97	80,97	42,7 %
Amèrica	139,12	164,23	145,24	88,71	105,32	55,6 %
Amèrica del Nord	6,56	6,83	7,68	6,52	9,16	4,8 %
Amèrica Llatina	132,56	157,40	137,56	82,19	96,16	50,7 %
Àsia	1,66	1,04	1,26	0,70	0,66	0,3 %
Àfrica	1,07	5,29	2,42	1,45	0,55	0,3 %
Oceania	0,66	0,15	0,10	0,12	0,15	0,1 %
Total mundial	257,01	280,29	228,36	162,11	189,52	100,0 %

Font: ICEX (2022). *Base de datos.*

4 TENDÈNCIES DEL SECTOR EDITORIAL

4.1 El llibre com a valor refugi i com a festa

La irrupció de la covid ha suposat un sotrac per a la societat i per al sector cultural, que ha requerit un gran esforç d'adaptació a cada moment de la pandèmia. La declaració, el setembre del 2020, de la cultura com a bé essencial va contribuir a suavitzar les restriccions d'aforaments i horaris, però abans ja s'havien endegat iniciatives per promoure el consum de llibres.

Recordem que el Sant Jordi de 2020 va coincidir amb el període de confinament, per la qual cosa el sector va haver d'aguditzar l'enginy per inventar iniciatives en línia com «Llibreries obertes», «Sempre és 23!» o «Obrim finestres». En aquell moment, la dificultat de promoure novetats va afavorir la venda de llibres de fons. La celebració pròpiament dita de Sant Jordi es va traslladar al 23 de juliol de 2020, en l'anomenat «Llibrestiu» (que va tenir una rèplica el 2021), i que s'estima que va facturar una quarta part del Sant Jordi del 2019.

Per al Sant Jordi del 2021 la ciutadania va reprendre la festa i va deixar una facturació estimada de 28,84 milions d'euros a Catalunya, xifra que suposa un 2 % més respecte del 2019 i un 4 % menys respecte del 2018. També recordem la incidència de les vendes en català en la Diada: segons la Cambra del Llibre, la meitat de llibres venuts (el 53 %) eren en català, i la resta (el 47 %), en castellà; proporció inversa durant la resta de l'any: entorn del 70 %, en castellà, i el 30 %, en català.

Aquests anys l'índex de lectura a Catalunya (lector/a: aquella persona que llegeix almenys un cop al trimestre) ha passat del 69,6 % el 2019 al 71,8 % el 2020 i al 69,9 % el 2021.

4.2 L'augment de la venda del llibre físic en línia i del llibre digital

Una tendència que s'ha aguditzat durant la pandèmia, especialment l'any 2020, ha estat la venda de llibre físic en línia, Amazon majoritàriament. D'altra banda, d'acord amb la font Librered, que aplega unes dues-centes llibreries independents, la venda física en llibreria el 2021 augmenta al voltant d'un 90 % respecte del 2020, però també al voltant del 2 % respecte de l'any pre-pandèmic de 2019.

Com hem vist en el quadre de dades, l'any 2020 va créixer especialment la venda de llibre digital, però l'any 2021 es va atenuar, la qual cosa fa pensar que el llibre en paper té molt camí per endavant, ja que l'experiència és genuïnament diferent de la del llibre digital.

De fet, es tracta d'una tendència internacional: l'informe que va publicar el 2021 el consultor especialitzat en el llibre Rüdiger Wischenbart sobre el consum digital de llibres, focalitzat en el Canadà, Alemanya, Espanya, el Brasil i Mèxic, mostra que l'augment del consum de llibres digitals provocat per la pandèmia s'estabilitza l'any 2021. També assenyala que s'estan expandint nous models de distribució i de negoci com ara la subscripció de llibres electrònics i d'audiollibres, les ofertes de préstec de diverses plataformes, incloses les biblioteques públiques, i els serveis de *streaming*. Són tendències que la covid ha accelerat.

4.3 La literatura de gènere, també en català

Ens trobem en un bon moment per a la literatura de gènere en llengua catalana.

Duna Llibres és un nou segell de literatura de gènere fantàstic, terror i ciència-ficció, que parteix de la col·laboració entre les editorials Mai Més i Raig Verd, nascuda amb la publicació en català de *Dune*, de Frank Herbert, el novembre de 2021. El setembre de 2022 publiquen el clàssic d'Isaac Asimov, *Fundació*.

Un altre segell creat recentment és Spècula; en aquest cas, promogut per Llibres del Delicte, que preveu publicar quatre llibres l'any de ciència-ficció, fantasia i terror sobrenatural.

Fruit d'aquest auge, que alhora potencia, és el naixement del Festival 42, de Gèneres Fantàstics de Barcelona, l'any 2021, impulsat per Ricard Ruiz Garzón i que té lloc a la Fabra i Coats al novembre.

4.4 L'impuls del còmic i el manga en català

Junt amb la literatura de gènere, hem de parlar del còmic i, sobretot, el manga en català. S'han apuntat algunes de possibles causes del boom del manga, com ara el període de confinament (*coronaotakus*); l'augment i varietat de l'oferta adreçada a un públic més ampli; l'aparició de noves editorials, a més de les líders Planeta Còmic i Norma Editorial, o l'impuls de l'animeen plataformes com Netflix.

La infrarepresentació d'aquest gènere en català s'ha combatut, també, amb una nova col·lecció de novel·la gràfica, la revista *Forn de Calç*, el Premi ARA de Còmic en Català, l'aposta de la llibreria Finestres amb un segell de còmic en català i un premi literari, i la introducció l'any 2021 per part de l'Institut Català de les Empreses Culturals d'una nova modalitat per a llibres de còmic i novel·la gràfica en la línia editorial d'especial interès cultural en català o occità.

El català en la literatura de gènere i el còmic: hi ha un impuls de la literatura de gènere en català amb el naixement de noves editorials que s'estan fent un lloc en el mercat. Alhora, des de les institucions i el mercat s'ha impulsat el còmic en català, que viu un bon moment, especialment en la modalitat manga

El català en la literatura de gènere i el còmic: hi ha un impuls de la literatura de gènere en català amb el naixement de noves editorials que s'estan fent un lloc en el mercat. Alhora, des de les institucions i el mercat s'ha impulsat el còmic en català, que viu un bon moment, especialment en la modalitat manga.

4.5 L'ecoedició

L'emergència climàtica fa que les empreses i l'Administració es plantegin unes pràctiques més sostenibles, que en el cas del llibre es tradueixen en l'ecoedició. Empreses com Pol·len Edicions són pioneres en aquest àmbit i treballen en col·laboració amb entitats europees.

L'Institut Català de les Empreses Culturals (ICEC) ha elaborat el Pla C* Cultura pel Clima, amb un horitzó 2022-2024, per incentivar i promoure que les organitzacions i empreses del sector cultural es posicionin i elaborin el seu propi full de ruta per millorar-ne l'activitat a nivell ambiental i, per tant, impactar més positivament en la societat. El Pla inclou una sèrie de pòdcasts amb agents de referència.

4.6 L'empenta de l'autoria femenina

La progressió del moviment històric del feminisme té el reflex, òbviament, en el món del llibre. Si les dones són les més lectores, l'autoria de les dones la trobem en la llista dels més venuts. Com a prova, segons dades de la Cambra del Llibre i Librered, l'any 2020, entre els deu llibres més venuts de ficció en català hi ha sis dones: Irene Solà, Eva Baltasar, Sally Rooney, Pilar Rahola, Gemma Ruiz Palà i Laia Aguilar (cinc dones, l'any 2021).

Destaquem *Canto jo i la muntanya balla*, d'Irene Solà, editat per Anagrama el 2019, que va ser el llibre més venut de ficció en català el 2020, el segon més venut l'any 2021. Es pot parlar, doncs, d'un *long-seller* de la literatura catalana actual. L'adaptació teatral de la novel·la per part de La Perla 29, dirigida per Clàudia Cedó, va rebre fins a vuit guardons als Premis Butaca l'any 2021.

En no-ficció, tenim un dels llibres de Sant Jordi 2020: *Dones valentes*, de la periodista Txell Feixas, sobre el testimoni de dones lluitadores a l'Orient Mitjà, i l'any 2021 ha tingut impacte el llibre col·lectiu *Som dones, som lingüistes, som moltes i diem prou*, coordinat per M. Carme Junyent i editat per Eumo Editorial, que posa en qüestió l'anomenat llenguatge inclusiu, en el sentit que es pugui quedar només en un tema cosmètic.

L'ecoedició i la literatura de dones: dues reivindicacions necessàries que tenen el seu reflex i la seva presència en el sector del llibre; en els processos industrials sostenibles, d'una banda, i en la creació i recepció de la veu de les dones, de l'altra

L'ecoedició i la literatura de dones: dues reivindicacions necessàries que tenen el seu reflex i la seva presència en el sector del llibre; en els processos industrials sostenibles, d'una banda, i en la creació i recepció de la veu de les dones, de l'altra.

5 FIRES DE LLIBRES

El Pla de fires del llibre, coordinat per l'ICEC, recull la varietat de fires del llibre repartides pel territori i al llarg de l'any, per promoure l'interès i l'activitat al voltant del llibre, mentre es contribueix a desestacionalitzar el sector.

La Xarxa de les Viles del Llibre, el circuit literari descentralitzat impulsat per VilaDelLlibre.cat, ha crescut amb les incorporacions de Sitges, el 2021, i la Rambla de Barcelona, el 2022. Així, a més d'aquests dues poblacions, en formen part actualment l'Escala, Cabriels, Manacor, Malgrat de Mar i Calafell. Es vol apropar les propostes d'autors i autores, editorials i artistes del llibre als habitants d'aquestes poblacions i als visitants interessats en la cultura, amb una atenció especial a les iniciatives literàries locals i independents.

6 LLIBRERIES

És remarcable que s'hagin obert tantes llibreries en època de pandèmia, durant els anys 2020 i 2021. El quadre següent del Gremi de Llibreters de Catalunya dona una idea d'aquesta activitat en aquest període (és una xifra orientativa, perquè no sempre l'alta o baixa en el Gremi correspon a una obertura o un tancament: pot ser donada per altres motius).

Taula 6. Altes i baixes de llibreries al Gremi de Llibreters. 2020-2022

Any	Altes	Baixes
2022 (fins al 3.11)	16	2
2021	18	3
2020	13	1

Font: Gremi de Llibreters de Catalunya

Entre les obertures del 2020 podem esmentar, a Barcelona, les llibreries Ona, Byron o Fahrenheit 451 (al lloc on hi havia Negra y Criminal, que va tancar el 2015). També, Vitel·la, de Palafrugell; El Tinter, de la Pobla de Segur; Cinta, a Terrassa, o NaturaLlibres, a Alins, al Pirineu, una «llibreria-refugi per a la *literatura*».

El 2021 s'hi van afegir establiments com ara Finestres, a Barcelona; A Tres Tintes, a Vilanova i la Geltrú; La Irreal, a Tortosa, o La Fatal, a Lleida. Un *boom*, el de les llibreries, del qual es va fer ressò *The Guardian* i que és, en part, fruit del postgrau de l'Escola de Llibreria, que compta amb el suport del Departament de Cultura per via de l'ICEC.

Una altra iniciativa llibretera: el projecte de les set llibreries de Calonge, el «Booktown Calonge», inaugurat el setembre de 2021.

7 ACCIONS DE LES ADMINISTRACIONS

Davant l'emergència de la covid, les administracions han hagut d'activar mecanismes per donar suport al teixit d'empreses i entitats, alhora que s'impulsaven mesures sanitàries per protegir la població. S'han flexibilitat les condicions dels ajuts per evitar revocacions, s'han augmentat les dotacions de les línies i s'han publicat línies de subvenció extraordinàries. D'aquesta manera, no s'ha eliminat però sí que s'ha mitigat l'impacte de la pandèmia.

Destaquem que la campanya de promoció de la lectura entre els infants impulsada pel Departament de Cultura per via de l'ICEC «Fas 6 anys. Tria un llibre» ha anat assolint una participació cada cop més alta en els darrers anys (un 53 % dels infants de sis anys censats l'any 2022).

Referències

Bennasar, Sebastià (2022). «Fantasia especulativa al servei del país i dels lectors». *Vilaweb*, 26 de setembre de 2022. <<https://www.vilaweb.cat/noticies/fantasia-especulativa-segell-specula-literatura-no-realista>>. [consulta: 12/12/2022].

Burgen, Stephen (2020). «In a year of forced solitude, Barcelona rediscovers the companionship of books». *The Guardian*, 27 de desembre de 2020. <<https://www.theguardian.com/world/2020/dec/27/in-a-year-of-forced-solitude-barcelona-rediscovers-the-companionship-of-books>>. [consulta: 12/12/2022].

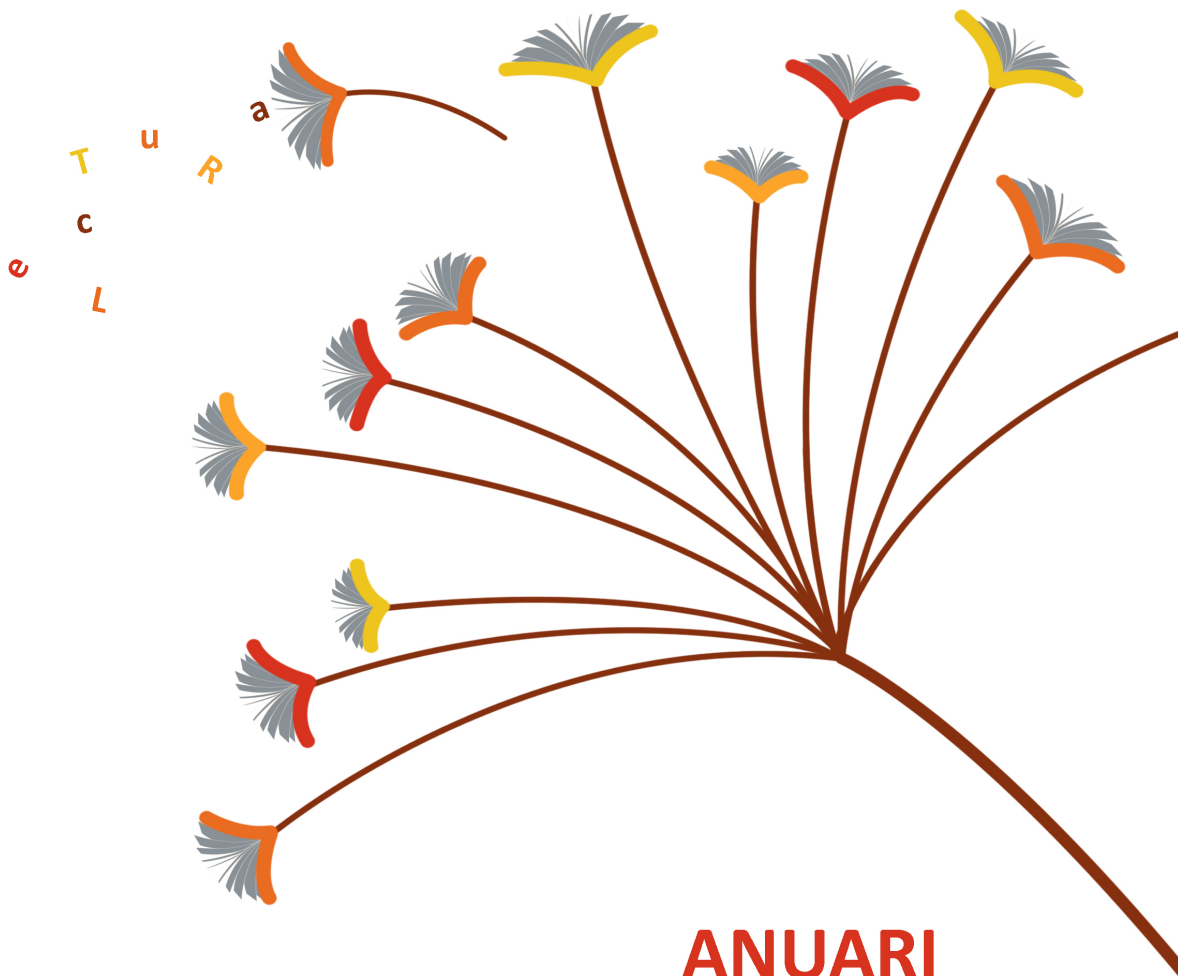
Conecta (2022). *Hàbits de lectura i compra de llibres 2021*. Institut Català de les Empreses Culturals. <<https://www.gremieditors.cat/estudi-habits-lectura-compra-llibres-catalunya-2021/>>. [consulta: 12/12/2022].

Federación de Gremios de Editores de España (2022). *Comercio interior del libro en España 2021*. Federación de Gremios de Editores de España. <https://www.federacioneditores.org/img/documentos/comercio_interior_2021.pdf>. [consulta: 12/12/2022].

Font: ICEX (2022). Base de datos. ICEX. <https://www.icex.es/es/todos-nuestros-servicios/oportunidades/consulte-bbdd>. [consulta: 12/12/2022].

Martí, Virgínia. «La literatura fantàstica en català s'enlaira amb noves editorials, autors i traduccions», CCMA, 5 de novembre de 2021. <<https://www.ccma.cat/324/la-literatura-fantastica-en-catala-senlaira-amb-noves-editorials-autors-i-traduccions/noticia/3125814>>. [consulta: 12/12/2022].

Wischenbart, Rüdiger. *The digital consumer book barometer 2021*. <https://libranda.com/wp-content/uploads/2021/06/11entwurf_2021-the-digital-consumer-book-barometer.pdf>. [consulta: 12/12/2022].

ANUARI DE BIBLIOTEQUES, LLIBRES I LECTURA 2022

Editors
Lluís Agustí
Maite Comalat